

Kárpát-medencei perspektívák a neveléstudományban

*Dezső Renáta Anna és Ábrahám Gréta:
Kezdő kárpát-medencei neveléstudományi
kutatók antológiája.*

In memoriam Szivák Judit.

A tanulmánykötet a Magyar Tudományos Akadémia Pécsi Területi Bizottságának (MTA PAB) támogatásával, Dezső Renáta Anna és Ábrahám Gréta szerkesztésében jelent meg. Jelen antológia tematikus fókuszát és a fiatal kutatók megszólaltatásának szándékát tekintve szervesen illeszkedik a korábban, a Kárpát-medencei Magyar Tannyelvű Pedagógusképzők és Neveléstudományi Kutatók 3. Tanácskozásán megfogalmazott célokhoz. Emellett az MTA PAB és a 36. Országos Tudományos Diákköri Konferencia (OTDK) Pedagógiai, Pszichológiai, Andragógiai és Könyvtártudományi Szekciója Pedagógiai Alszekciójának keretein belül megvalósuló szakmai találkozó fórumon bemutatott két kötet (Dezső és mtsai, 2022a; Dezső és mtsai, 2022b) által kijelölt neveléstudományi diskurzusok folytatásának tekinthető. A recenzió megformálásakor Molnár-Kovács Zsófia lektori véleménye releváns szakmai támogatásként szolgált, amely iránymutatásával hozzájárult a kötet értékelésének árnyaltabbá és megalapozottabbá tételéhez.

A tanulmánykötet a szerzők friss eredményeinek és perspektíváinak gyűjteménye, amely a Kárpát-medencei oktatási terében zajló kutatásokat mutatja be, és egyben Szivák Judit munkásságának állít emléket. Az összeállítást Dezső Renáta Anna *Utódaink munkáinak elébe* című szerkesztői előszava vezeti be, melyet két nagy egységbe csoportosított hét-hét tanulmány követ. Affiliációikat tekintve a kötet

első részében szereplő szerzők tevékenysége a komáromi Selye János Egyetem, a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, a Partium Keresztény Egyetem nagyváradi, a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Tanárképző Intézet marosvásárhelyi és csíkszeredai, illetve az Újvidéki Egyetem szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar pedagógikum és neveléstudományok területeihez köthető. Míg a második részben helyet kapó hazai kutatók, a Pécsi Tudományegyetem, a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógiai Kar, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet, a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar és a Nyíregyházi Egyetem pedagógusképzési szakmai műhelyeiben folytatják kutatómunkájukat.

Az antológiában elsőként Aszalos Szilvia-Erzsébettől a szülők és a pedagógusok közötti együttműködésre irányuló, kérdőíves módszerrel és ehhez kapcsolódó statisztikai elemzéssel végzett kutatás tapasztalatait tekinthetjük át. A figyelmet Marosvásárhely körzetének magyar kisebbségi csoportjára irányítva beszél az említett résztvevők partnerségéről. Az eredmények szintézise rávilágít a csonka családok komplex kihívásaira és az intézményi támogatás adekvát összehangolásának jelentőségére.

Mit tanultunk tőled/belőled, online oktatás? Lőrincz Annamária erre a kérdésre keresi a választ csíkszeredai és

székelyudvarhelyi középiskolás tanulók körében. A kutatás eredményei alapján a jövő felsőoktatásában szükségesnek tűnik egy hibrid oktatásszervezési modell implementálása, amely a tanuláshoz való hozzáférés szélesítését és a hallgatói tanulási eredményesség optimalizálását célozza meg. A vizsgált tanulók 93%-a szerint a tapasztalt változások tartósan beépülnek az oktatási gyakorlatba. Szintén a digitális oktatás témáját boncolgatja Kis Gerlinda-Boglárka kutatása, amelynek eredményei alapján az online oktatásra való áttérés komplex pedagógiai-módszertani, szervezési és időgazdálkodási kihívásokat generált. Noha az online környezet új lehetőségeket kínál az ismeretátadásra és a tanulói önállóság fejlesztésére, az egyetemi hallgatók jelentős többsége (72,3%), mind reál-, mind humán területen, a hagyományos, személyes jelenlétben alapuló oktatást tartja hatékonyabbnak, hangsúlyozva az oktató személyiségének, közvetlen interakcióinak és a csoportdinamikának a pótolhatatlanságát, a személyes jelenléti oktatás egyedülálló pedagógiai értékét.

Koncsárd Anna kvalitatív kutatásában az esettanulmány és az interjú módszerével dolgozik. Véleménye szerint a Down-szindrómával élő személyek és családjaik társadalmi inklúziójának előmozdítása érdekében elengedhetetlen az integratív szemlélet kialakítása, amely magában foglalja egy védőnői hálózat kiépítését a prevenciós ellátás biztosítására, valamint szülőket támogató csoportok létrehozását Erdélyben. Következtetései között szerepel az integráció kulcsfontosságú elemeinek felsorolása is.

Bíró Brigitta kisiskolás korú gyermekek kognitív képességeinek feltárására vállalkozott kutatásában, amely értékes betekintést nyújt a gyermekek gondolkodásába és érzelmi világába. Két különböző módszertannal végzett vizsgálata egymást kiegészítve átfogó képet nyújt a tanulók egyéni képességeiről, támogatva a reflektív pedagógiai gyakorlatot és az egyéni fejlesztési tervek kidolgozását a felzárkóztatás és a tehetséggondozás terén.

Stela Jánosiová kutatástörténeti elemzése a női oktatás és művelődés fejlődését, az oktatási intézmények, női egyesületek és társadalmi mozgalmak pedagógiai szerepét, valamint a pedagógus professzió jelentőségét vizsgálja magyar, szlovák és angol nyelvű szakirodalom alapján, a 1960-as évektől napjainkig terjedően. A nemzetközi összehasonlító perspektíva alkalmazása lehetővé teszi a hazai fejlemények szélesebb európai kontextusba helyezését. Szintén a dualizmus időszakával foglalkozik – de egy másik aspektusból – *A dualizmus korszakának kompetencia alapú oktatása napjainkban az általános iskolás történelemórán* című munka. A kutatásban Szabó L. Dávid szlovákiai magyar kisebbségi felsőoktatási környezetben tanuló hallgatók történelemoktatással kapcsolatos nézeteit, a szlovákiai és magyarországi történelemtanítás szabályozó dokumentumait, valamint a történelemtankönyvek kognitív szintű feladatait vizsgálja, triangulációs megközelítéssel. A tanulmány a szlovákiai magyar kisebbségi pedagógusképzés minőségi javítását célzó ajánlások megfogalmazásával zárul.

A második szerkezeti egységben szintén hét szerző tanulmánya olvasható, akik Magyarország szakmai műhelyeiben végzik kutatómunkájukat. Keresztes Viktória az egészségműveltségre, annak fejlesztésére fókuszál a hazai és nemzetközi kutatások szakirodalmi elemzése során. Célja feltárni a potenciális összefüggéseket, kiemelve a szülői kompetenciák jelentőségét az óvodáskorú gyermekek egészségének megalapozásában. Hangsúlyozza egy, a szülői egészségműveltséget adekvátan mérő eszköz kidolgozásának szükségességét a pedagógiai gyakorlat számára, amely a szülők támogatásának irányait is kijelölheti.

Az Iskolai terek innovatív lehetőségei szakirodalmi kutatómunka alapján című tanulmány az iskolai terek történeti alakulásától a jelenkori kihívásokon át az innovatív tervezési lehetőségekig terjedő átfogó elemzést nyújt, hangsúlyozva a fizikai környezet tanulási, munkavégzési és

rekreációs folyamatokra gyakorolt hatását. Sütő Zita szakirodalmi kutatásokra és a jelenlegi iskolai terek elemzésére építve egyedi, gyermek- és emberközpontú iskolai térkonceptiókat mutat be, izgalmas tervezői ábrákon demonstrálva ezeket.

Kovács-Jerney Ádám Gábor kutatását *A machiavellizmus, az időperspektíva és a munkafüggőség viszonyrendszere. Véleményanalízis paraméterek vizsgálata a machiavellizmus, az időperspektíva, és a munkafüggőség tekintetében* címmel mutatja be. A tanulmány címében megjelenő fogalmak közötti összefüggések vizsgálata kérdőíves módszerrel és véleményanalízissel, az adatok többirányú elemzésével történt. A detektált összefüggéseken alapuló kutatási eredmények a jövőben hozzájárulhatnak a munkaerőpiaci kiválasztás hatékonyságának növeléséhez és a fenntartható fejlődési célok eléréséhez.

Egy dél-dunántúli kistelepülés alsó tagozatos iskolájának sikeres újraindítását vizsgálja Bodnár Barbara Anita esettanulmány formájában, négy szereplő perspektívájából, félig strukturált interjúk, oktatás- és településstatistikai adatok, valamint megfigyelés segítségével. A bemutatott kutatás feltárja, hogy az újraindítás a szereplők közös akaratának és együttműködésének, valamint egy kulcsszereplő felelősségvállalásának köszönhető, illetve rámutat a helyi akarat erő jelentőségére a kisiskolák fennmaradásában.

Hodász Kata tanulmánya a pécsi Állami Gyógypedagógiai Iskola 1946–1955 közötti történetét vizsgálja kvalitatív módszerekkel, elsősorban primer forrásokra támaszkodva, kiegészítve forrás-, dokumentum- és szakirodalom-elemzéssel. A kutatás célja az iskola eseménytörténetének feltárása, az országos történelmi események hatásának vizsgálata, valamint oktató-nevelő munkájának feltérképezése. A vizsgálat rávilágít a korszak politikai ideológiájának a gyógypedagógiai intézményekre gyakorolt hatására, ugyanakkor hangsúlyozza a pécsi szakemberek színvonalas munkáját és a nevelés kiemelkedő jellegét a korlátozott lehetőségek ellenére.

Béres András *Hatékony tanítási stratégiák: Az egyetemi tanárképzéstől a természettudományos tantárgyak tanításáig* című írása az aktív tanulást előnyben részesítő módszertan természettudományos tantárgyakra történő átültetésének lehetőségeit és a jövő tanárainak erre való felkészítését vizsgálja, javaslatot téve egy aktív tanulással kapcsolatos gyakorlati kurzus bevezetésére (Innovációk a természettudományok tanításában) a tanárképzésben. A szerző kérdőíves felmérése alapján a tanárjelöltek módszertani preferenciáit három csoportra osztotta, és összevetette azokat a gyakorló pedagógusok módszertani kultúrájával. A kutatás hangsúlyozza az aktív tanulási módszerek köznevelésben való elterjedésének előnyeit a diákok motivációjának, kritikai gondolkodásának és problémamegoldó képességeinek fejlesztésében.

Ábrahám Gréta jelen kutatása a DigiTI módszer bevalásának vizsgálatára irányul vajdasági óvodások körében, érzelmi reakcióik automatikus arckifejezés-kódolással történő videóelemzésével, valamint a szülők IKT-eszközhasználati szokásainak felmérésével. Tanulmányában leírt kutatása során a gardneri Többcsőrös Intelligenciák (TI) elméletére épülő Mindenki Másképp Intelligens (MIMI) módszer digitális környezetbe való adaptációját (DigiTI alkalmazás) és annak használhatóságát vizsgálja 10 magyar tannyelvű nagycsoportos óvodás gyermek bevonásával.

Ez a tanulmánykötet a neveléstudomány széles spektrumát felölelő fiatal kutatók friss, innovatív és reflektív megfigyeléseit tárja az olvasó elé. A kötet erénye, hogy a szerzők saját kutatási eredményeik és témavezetőik szakmai nézőpontjai mentén kibontakozó gondolataikat osztják meg, ezáltal egy sokszínű és dinamikus képet festve a diszciplína aktuális kérdéseiről. A kötet különlegessége, hogy a szerzői, témavezetői és a szerkesztői vélemények olykor eltérőek lehetnek, ami nem csupán a tudományos diskurzus természetes velejárója, hanem egyúttal termékeny alapot teremt a további, közös gondolkodás és a neveléstudományi párbeszéd

elmélyítésére. Minden írás logikusan felépített, tartalmukban pedig újdonságértékkel bírnak. A kötet egy színes kaleidoszkóphoz hasonlítható, tele fiatal tehetségek inspiráló munkáival.

kutatók antológiája. In memoriam Szivák Judit. Magyar Tudományos Akadémia Pécsi Területi Bizottsága.

Kolip Heléna

*PTE BTK Oktatás és Társadalom
Neveléstudományi Doktori Iskola*

Dezső, R. A. & Ábrahám, G. (2024, szerk.).
Kezdő kárpát-medencei neveléstudományi

Irodalom

Dezső, R. A., Orsós, A., Ács, M. & Huszár, Zs. (2022, szerk.). *A Kárpát-medencei magyar tannyelvű pedagógusképzés és neveléstudományi kutatás aktuális és történeti tárházának értékei.* PTE BTK NTI.

Dezső, R. A., Sándor-Schmidt, B., Ábrahám, G. & Vezdén, K. (2022, szerk.). *21. századi pályakép mozaikok. Válogatás a Kárpát-medence magyar tannyelvű pedagógus nemzedékeinek neveléstudományi írásaiból.* PTE BTK NTI.